

JOHN BOYNE

Chlapec

v pruhovaném

pyžamu

DVA MALÍ KLUCI NA OPAČNÝCH
STRANÁCH VELKÉHO PLOTU

**Chlapec
v pruhovaném
pyžamu**

Chlapec v pruhovaném pyžamu

John Boyne

slovart

Text copyright © 2006 John Boyne
Translation © 2008 Jarka Stuchlíková
Czech edition © 2017 Nakladatelství Slovart, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena. Bez písemného svolení vlastníka práv není povoleno publikaci ani žádnou její část použít pro reprodukování či ukládání v rešeršním systému, ani ji jakýmkoli prostředky šířit, ať již elektronicky, mechanicky, kopírováním, nahráváním nebo jinak.

Chlapec v pruhovaném pyžamu

Z anglického originálu
The Boy in the Striped Pyjamas
(David Fickling Books, London 2006)
přeložila Jarka Stuchlíková.

Redigoval Martin Pšenička
Korektury Ivana Myšková
Editorka Sára Vybíralová
Vydalo Nakladatelství Slovart, s. r. o., v roce 2017

Vydání druhé

Sazbu zhotovil Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tisk KASICO, a. s., Bratislava

ISBN 978-80-7529-290-2

Věnováno Jamiemu Lynchovi

Poděkování

Za rady a chápavé komentáře, za to, že mi nikdy nedovolili se ve svém vyprávění ztratit, vřele děkuji Davidu Ficklingovi, Belle Pearsonové a Lindě Sargentové. A mnohem víc než pouhé díky patří mému agentovi Simonu Trewinovi.

Své dávné přítelkyni Janette Jenkinsové vděčím za její upřímnou chválu a povzbuzení ve chvíli, kdy si přečetla první náčrt tohoto příběhu.

Kapitola první

Bruno udělá objev

Když Bruno přišel jednoho dne ze školy domů, s překvapením zjistil, že v jeho pokoji je služebná Marie – ta, která v životě nezvedla hlavu a dívala se jenom na koberec –, vytahuje mu ze skříně jeho věci a ukládá je do čtyř velkých dřevěných beden. Dávala do nich dokonce i to, co měl schované až úplně vzadu, co bylo jenom jeho a do čeho nikomu nic nebylo.

„Co to děláte?“ zeptal se jí co nejzdvořileji, ačkoliv se mu vůbec nezamlouvalo přijít domů a zjistit, že se mu ve věcech hrabe cizí člověk, ale matka mu vždycky kladla na srdce, že se musí k Marii chovat slušně, že by neměl napodobovat způsob, jakým s ní mluví jeho otec. „Přestaňte prosím sahat na moje věci.“

Marie jen zavrtěla hlavou a kývla směrem ke schodišti, kde se právě objevila maminka. Byla to vysoká žena s bohatými rusými vlasy, které nosila svinuté v síťce vzadu na šíji. Nervózně si mnula ruce, jako by se přihodilo něco, o čem se jí vůbec nechtělo mluvit anebo čemu prostě nemohla uvěřit.

„Mami,“ Bruno k ní udělal pár kroků a zeptal se: „Mami, proč se mi Marie hrabe ve věcech?“

„Ona je balí.“

„Ona je balí?“ opakoval její vysvětlení jako otázku a přitom v duchu rychle proběhl sled událostí posledních dnů, jestli nebyl náhodou nějak zvlášť neposlušný nebo neříkal nahlas slova, která jsou zakázaná; možná že proto ho teď posílají pryč. Ale nic z toho jej nenapadlo. Naopak, vždyť se v poslední době choval ke každému zvlášť ohleduplně a nemohl si vzpomenout, že by nějak výjimečně zlobil. „Ale proč? Co jsem udělal?“

Matka mezitím přešla do svého pokoje, kde sluha Lars balil i její věci. Jenom si povzddechla, nešťastně zalomila rukama, otočila se a přešla zpět ke schodišti, kde jí ale Bruno zastoupil cestu, rozhodnutý nenechat ji odejít bez kloudného vysvětlení.

„Mami, co se děje?“ ptal se naléhavě. „Copak se stěhujeme?“

„Pojď se mnou dolů,“ řekla a namířila si to do velké jídelny, kde s nimi právě před týdnem večerel Fíra. „Tam si můžeme promluvit.“

Bruno pádil ze schodů, dokonce ji předběhl, takže když vešla do jídelny, už tam na ni čekal. Chvilí se na ni jen díval a říkal si, že se dnes ráno zrovna moc dobře nenalícila, protože měla červená oční víčka a vypadala tak trochu jako on, když dělával skopičiny, dostal vynadáno a nakonec se rozbrečel.

„Není žádný důvod, aby sis dělal starosti, Bruno,“ spustila matka, když usedla na židli, na níž předtím seděla ta krásná blondýnka, co přišla s Fí-

rou a zamávala mu, když otec zavíral dveře do jídelny. „Abys věděl, může z toho být i zajímavé dobrodružství.“

„No, ale z čeho? Z toho, že mě posíláte pryč?“

„Ale kdepak, ne jenom tebe.“ Na tváři se jí objevil letmý úsměv, ale rychle zase zvažněla. „Jedeme my všichni. Otec a já, Gretel i ty. My všichni čtyři dohromady.“

Bruno se zamyslel a zakabonil čelo. Kdyby poslali pryč Gretel, vůbec by mu to nevadilo, protože ona byla Beznadějný případ a jenom ho otravovala. Nebylo spravedlivé, že s ní musí jet všichni.

„Ale kam? Kam to přesně jedeme? Proč nemůžeme zůstat tady?“

„Kvůli otcově práci,“ odpověděla matka stručně. „Víš přece, jak je důležitá.“

„To jistě,“ souhlasil Bruno a pokýval hlavou, protože k nim domů opravdu přicházela jedna návštěva za druhou – muži v úžasných uniformách a ženy s psacími stroji, na které měl zakázáno sahat špinavýma rukama –, a ti všichni se chovali k otci nadmíru zdvořile a říkali si mezi sebou, že si ho musí vážit a předcházet, protože Fíra pro něho plánuje velkou budoucnost.

„No a někdy, když je někdo moc důležitý, tak ho jeho zaměstnavatel požádá, aby odjel někam jinam,“ pokračovala matka, „protože právě tam na něho čeká zvláště důležitá práce, která si vyžaduje právě jenom jeho.“

„Jaká práce?“ zeptal se Bruno, který, aby se přiznal – a on se vždycky snažil být sám k sobě upřímný –, vůbec nevěděl, co vlastně jeho otec dělá.

Jednou si ve škole vyprávěli o svých tatíncích a o tom, jakou práci dělají. Karl řekl, že jeho tatínek je zelinář, a Bruno věděl, že je to pravda, protože ve středu města provozoval obchod s ovocem a zeleninou. Potom Daniel řekl, že jeho tatínek je učitel, a Bruno s ním naprosto souhlasil, protože si vzpomněl, že učí velké kluky, kterých nebylo radno si všímat. Martin potom řekl, že jeho tatínek je kuchař, a Bruno věděl, že nelže, protože když pro něho přijel ke škole, měl na sobě často bílý kabátek a kostkovanou zástěru, jako by právě vyběhl z kuchyně.

Jenže když se zeptali Bruna, čím je jeho táta, a on otevřel pusy, aby jim to také vysvětlil, najednou zjistil, že o tom vlastně nemá ponětí. Mohl jim jenom říct, že jeho otec je muž, kterého si musí všichni vážít, protože se ho Fíra chystá pověřit důležitými úkoly. A také že má překrásnou uniformu.

„Je to moc důležitá práce,“ pokračovala matka po krátkém zaváhání. „Taková, jakou může vykonávat jenom mimořádný člověk. Tomu snad rozumíš, ne?“

„A kvůli tomu musíme odjet všichni?“

„No ovšem, přece bys nechtěl, aby tam otec začal tu novou práci bez nás, vždyť by se cítil úplně osamělý.“

„Ne, to bych nechtěl,“ přiznal Bruno.

„Otci bychom moc chyběli, kdybychom tam s ním nebyli,“ dodala.

„Po kom by se mu asi stýskalo nejvíc?“ začal se zajímat Bruno, „po mně, nebo po Gretel?“

„Stýskalo by se mu po vás obou stejně,“ odpověděla matka, která si dávala záležet, aby měřila oběma dě-

tem spravedlivě, za což si jí Bruno vážil, zvláště když dobře věděl, že je ve skutečnosti jejím oblíbencem.

„Ale co bude s naším domem? Kdo se o něj bude starat, zatímco my budeme pryč?“

Maminka hluboce vzdychla a začala se rozhlížet po pokoji, jako by ji napadlo, že takový ho už nikdy neuvidí. Jejich dům byl opravdu nádherný. Měl pět podlaží, když se počítal i suterén, kde kuchařka hospodařila v kuchyni, u stolu tam sedávali Marie s Larsem a pořád se o něco přeli; někdy dokonce padaly i nadávky, které se správně neměly říkat. Pak se ovšem musel připočítat i podkrovní pokojíček se šikmými okny, kde měl Bruno, když si stoupl na špičky a pevně se pověsil na rám, celý Berlín jako na dlani.

„Náš dům budeme muset zavřít, ale jednoho dne se sem zase vrátíme.“

„Ale co naše kuchařka? Co bude s Larsem? A s Marií? Ti by tu nemohli mezitím bydlet?“

„Ne, ti pojedou s námi. Ale to stačí, už dost otázek. Měl bys jít nahoru a pomoci Marii s balením.“

Bruno se postavil, ale ještě se nemínil hnout. Měl na srdci spoustu dalších otázek, na které potřeboval odpovědi dřív, než bude mít pocit, že už všemu rozumí.

„Jak je to daleko? Myslím ta nová práce. Je to dál než pár kilometrů?“

„Ale bože!“ zvolala matka se smíchem, jenže s takovým divným smíchem, který nezněl vůbec vesele, dokonce se i prudce odvrátila, jako by nechtěla, aby jí Bruno viděl do tváře. „Určitě je to o moc dál než pár kilometrů, Bruno. Bude to velká spousta kilometrů, abych pravdu řekla.“

Bruno vyvalil oči a ústa se mu rozevřela do kroužku. Cítil, jak se mu ruce odtahují od těla, to se mu stávalo vždycky, když ho něco hodně překvapilo. „Snad mi tu nechceš tvrdit, že odjedeme z Berlína?“ vyrazil ze sebe a zalapal po dechu.

„Bohužel, je to tak,“ matka smutně pokývala hlavou. „Práce tvého otce si to...“

„Ale co škola?“ skočil jí do řeči Bruno, i když dobře věděl, že se to nesmí, ale cítil, že mu to bude tentokrát prominuto. „A co Karl a Daniel a Martin? Jak budou vědět, kde mě najít, až budeme zase chtít být spolu?“

„Se svými přáteli se budeš muset prozatím rozloučit. Ale neměj strach, jsem si jistá, že se zase sejdete. A propříště mě nepřerušuj, když mluvím já,“ dodala přísně. Pravda, byly to nové a nepříjemné zprávy, ale to neznamená, že by kvůli tomu Bruno měl zapomínat na pravidla dobrého chování, která mu byla odmalička vštěpována.

„Rozloučit se s nimi?“ vyjeveně na ni zíral. „Rozloučit se s nimi?“ opakoval znovu a ta slova vyplivoval, jako by měl pusou nacpanou drobkou rozžvýkaných sušenek a nemohl je spolknout. „Dát sbohem Karlovi, Danielovi a Martinovi?“ pokračoval, a jeho hlas se přitom už nebezpečně blížil křiku, což se ovšem doma nesmí. „Vždyť to jsou moji nejlepší přátelé, přátelé na život a na smrt!“

„Snadno si uděláš jiné,“ matka lehce mávla rukou, jako by si byla jistá, že najít si kamarády na život a na smrt je pro takového chlapce tou nejsnadnější věcí na světě.

„Ale my už máme plány,“ pokračoval v protestu.

„Plány? Jaképak plány?“ pozvedla obočí.

„To se nesmí prozradit.“ Bruno přece nemohl odhalit jejich plány už proto, že se v nich počítalo s velkým klukovským řáděním, vždyť za pár týdnů končí škola a začínají letní prázdniny. Potom už nebudou ztrácet čas nějakým plánováním, ale vrhnou se rovnou do akcí.

„Je mi líto, Bruno, ale ty vaše plány se budou muset zkrátka odložit. Tady totiž nemáme na výběr.“

„Ale mami!“

„Bruno, to už stačí!“ Teď se na něho maminka docela vážně rozhněvala a vstala ze židle, aby mu ukázala, že už toho má dost. „Když si pomyslím, že to bylo teprve před týdnem, co sis stěžoval, kolik se toho tady v poslední době změnilo...“

„No, mně se pořád nelíbí, že musíme teď v noci všude vypínat světlo,“ připustil.

„To dělá každý, je to kvůli našemu bezpečí. A kdo ví, možná že když odtud odjedeme, nebude nám hrozit takové nebezpečí. Ale teď utíkej nahoru a pomoz Marii s balením. Nemáme moc času, rozhodně ne tolik, kolik bychom potřebovali, za což můžeme poděkovat jistým lidem.“

Bruno přikývl, smutně se otočil a odcházel. Věděl, že „jistí lidé“ znamená „jeho otec“, a že mluvit tak o něm mohou jenom dospělí, jeho se to netýká.

Krok za krokem stoupal po schodech, přidržoval se zábradlí a přemítal, jestli v tom novém domě na novém místě, kde na ně čeká ta nová práce, bude stejně krásné klouzačkové zábradlí jako tady. Protože to zdejší se táhlo už od nejvyššího patra, začínalo před tím malým pokojíkem pod střechem,

kde mohl, když si stoupl na špičky a pevně se přidržel rámu, pohledem obsáhnout celý Berlín, pak se to zábradlí svažovalo od poschodí k poschodí až do přízemí, kde skončilo před dvěma obrovskými křídly vstupních dveří. Bruna nic tak nebavilo jako vylézt si na ně až tam úplně nahoru a prudce prolet celým domem, jen to svištělo.

Z nejvyššího patra se sjelo nejdřív do spodního, kde měli pokoj jeho rodiče, byla tam i velká koupelna, a on věděl, že v tomhle patře nemá co dělat.

O patro níž byly pokoje dětí, jeho a Gretel, a menší koupelna. Od něho se očekávalo, že ji bude navštěvovat mnohem častěji, než se jemu osobně zdálo nutné.

Jízda skončila dole v přízemí, kde člověk musel prudce seskočit a dopadnout najednou na obě nohy. Když se to nepovedlo, znamenalo to přijít o pět bodů a začít úplně od začátku.

Zábradlí bylo prostě na tomto domě to nejlepší, a také to, že děda s babičkou bydleli tak blízko. Najednou se zamyslel. Pojedou s nimi i oni do toho nového zaměstnání? Usoudil, že určitě ano, přece tady nemohou zůstat sami. Nikdo například nepotřeboval Gretel, protože ta, jak známo, byla Beznadějný případ, a mnohem užitečnější by bylo, kdyby nejezdila nikam a starala se o jejich dům, ale co s babičkou a dědou? To bylo něco docela jiného.

Bruno krácel po schodech, ale ještě než vešel do svého pokoje, podíval se dolů do přízemku a zahlédl matku, jak vchází za otcem do jeho kanceláře. Měla dveře naproti jídelně, a byla to místnost, do níž mu byl „vstup zakázán za všech okolností, a to bez

výjimky“. Stačil ještě zaslechnout, jak matka otci něco velmi hlasitě říká, ten po chvíli začal mluvit ještě hlasitěji, načež veškerá konverzace skončila, jako když utne. Pak někdo zavřel dveře pracovny, a už nebylo slyšet vůbec nic, takže si řekl, že by asi měl jít k sobě do pokoje a ujmout se toho balení, jinak hrozilo nebezpečí, že mu Marie vytáhá ze skříně všechny jeho poklady a bude s nimi zacházet hrubě a nešetrně, hlavně s tím, co měl schované až úplně vzadu, což byly věci patřící jenom jemu a nikomu do nich nic nebylo.

Kapitola druhá

Nový dům

Když Bruno poprvé uviděl jejich nový dům, oči mu málem vypadly z důlků, ústa se znovu rozevřela do kroužku a paže se mu vymrštily od boků. Všechno zde totiž vypadalo jako úplný protiklad jejich bývalého domova a Bruno zkrátka nemohl uvěřit, že tady budou opravdu bydlet.

Jejich berlínský dům stál v tiché ulici mezi dalšími prostornými vilami a pohled na celou tu řadu byl neobyčejně příjemný, protože všechny domy byly skoro stejné, ale ne tak docela. Bydleli v nich chlápci, ke kterým si chodil hrát (pokud to byli kamarádi), anebo se jim naopak vyhýbal (pokud to kamarádi nebyli). Jenže tento nový dům stál osaměle uprostřed prázdného, pustého okolí, široko daleko nebyl žádný jiný dům, a to znamenalo, že tu nikde nejsou jiné rodiny a žádní kluci, se kterými by si mohl hrát, kamarádi nekamarádi.

Jejich dům v Berlíně byl ohromný, a přestože v něm žil už devět let, pořád ještě objevoval koutky a výklenky, které dosud nestačil řádně prozkoumat.

Existovaly tam například pokoje, jako třeba otcova pracovna, do které byl „vstup zakázán za všech okolností, a to bez výjimky“, kam v podstatě nestrčil nos. Zdejší dům měl oproti tomu jenom tři podlaží, v horním poschodí byly všechny tři ložnice a jenom jedna koupelna, v přízemí kuchyně, jídelna a nová kancelář pro otce (na kterou se budou určitě vztahovat stejná omezení jako na tu předešlou), a potom suterén, kde bylo ubytováno služebnictvo.

Jejich dům v Berlíně byl obklopen ulicemi se spoustou velkých budov, a když se člověk vypravil do středu města, stále potkával lidi, kteří se procházeli a zastavovali, aby si popovídali se známými, nebo naopak spěchali a vykřikovali, že nemají čas, ne, dnes rozhodně ne, protože mají před sebou ještě sto a jeden úkol. Byly tam obchody s přepychovými výklady a trhy, kde se na pultech vršily hlávky zelí, vějíře mrkví, kvěťáky a kukuřice. Jinde měli plné bedýnky pórků a hub, růžičkovou kapustu a celer, o kousek dál byla spousta salátů a zelených fazolek, cuket a pastináku. Bruno před těmito stánky postával moc rád, zavíral oči a vdechoval jejich vůni, cítil, jak se mu z té směsice pachů, sladké jako sám život, točí hlava. Kolem jejich nového domu žádné ulice nebyly, nikdo se tu neprocházel ani nespěchal, a rozhodně tu nebyly obchody nebo stánky s ovocem a zeleninou. Když tady zavřel oči, ucítil kolem sebe jen chlad a prázdno, jako by se nacházel na tom nejpouštěnějším místě na světě. Ocítl se uprostřed ničeho.

V Berlíně stály na chodnících stolky s křesílky, a když se vracel s Karlem, Danielem a Martinem ze školy domů, sedávali tu muži a ženy, pili z napěně-